

מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעור שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מיוחדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהנחלת גדולי ישראל מכל העדות והחוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנזקקים ואברכים עמלי תורה

יום א' י"ז אלול - שבת כ"ג אלול תשפ"ו

מסכת חולין קכ"ב-קכ"ה

בס"ד שבוע פרשת ניצבים

דף קכ"ב ע"א

אמר רב הונא שני חצאי זיתים שישנן על גבי העור העור מבטלן וכו' אלא, לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטיל, ורב הונא דאמר כרבי עקיבא.

וברמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק א' הלכה י"ב], עור שיש עליו כשני חצאי זיתים בשר נבילה העור מבטלן ואינו מטמאין לא במגע ולא במשא, שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא, אבל שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא כזית, והנוגע טהור שאין חיבורי אדם חיבור, והוא שיהיו שניהן מרודדין ודבוקין זה בזה עד שינטלו כאחד, אבל אם היה חצי זית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו בקיסם אחד אפילו הולך והביא כל היום כולו טהור.

אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם וכו'.

מלשון המשנה משמע שעור שמטמא הוא מחמת שהוא כבשר, וכן הוא להדיא ברש"י [ד"ה דבר תורה] לקמן דלמאן דאמר שעור אדם טהור מן התורה הוא מחמת שעור אינו בשר. וכן כתב הרמב"ם [הלכות מאכלות אסורות פרק ד' הכ"א] ואלו שעורותיהן כבשרן, עור האדם ועור החזיר של ישוב ועור חטוטרת של גמל שלא טענו עליו משא מעולם ולא הגיע למשא שעדיין היא רכה ועור בית הבושת ועור שתחת האליה ועור השליל ועור האנקה והכח והלטאה והחומט כל אלו העורות כשהן רכות הרי הן כבשר לכל דבר בין לאיסור אכילה בין לטומאה.

ובתוספות תלו דבר זה בסוגיא במסכת נדה [נ"ה ע"א] מה מטמא במת, דאין מטמא רק מה שדומה לעצם, שנברא עמו ואין גזעו מחליף, ומה שיש שתי לשונות לקמן אם עור אדם מטמא מן התורה הוא תלוי בשאלה האם עור נקרא גזעו מחליף, ולפי זה הוא דין בפני עצמו,

דכל דבר שאין גזעו מחליף טמא, ולא צריך להגיע לכך שהוא כבשר. ולכאורה יש לומר לדעה זו שאף עור קשה מטמא, דהרי אין גזעו מחליף, וכן להיפך, למאן דאמר דעור אינו מטמא מן התורה משום שנחשב גזעו מחליף, יהיה הדין כך בעור רך, שאף שהוא כבשר מכל מקום גזעו מחליף ויהיה טהור, וצ"ע.

רמב"ם [שם הלכה ט'] ואלו בהמות שעורותיהם כבשרם, עור חזיר של יישוב ועור חטוטרת הגמל הרכה ועור בית הבושת ועור השליל ועור שתחת האליה, הרי אלו מטמאין מן הנבילה, ואם עיבדן או הלך בהן כדי עבודה הרי אלו טהורים, ואם עשה בהן מעשה שביטלן טהורין אף על פי שלא הלך בהן כדי עבודה, כיצד אוזן חמור שטלאה לכפיפתו טהורה, כמה הוא כדי עבודה ארבעה מילין, ואי זו היא חטוטרת רכה כל זמן שלא טענה, הגיע זמנה לטעון ולא טענה או שטענה קודם שיגיע זמנה הרי זה ספק. ע"כ.

אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור, ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין. ואיכא דמתני לה אסיפא, וכולן שעייבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם, אמר עולא דבר תורה עור אדם שעבדו טהור, ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין וכו'.

ובעין זה [משנה מסכת ידים פרק ד' מ"ן] אומרים צדוקים, קובלין אנו עליכם פרושים, שאתם אומרים, כתבי הקדש מטמאין את הידים, וספרי המירם אינם מטמאין את הידים. אמר רבן יוחנן בן זכאי, וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד, הרי הם אומרים, עצמות חמור טהורים, ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים. אמרו לו, לפי חבתן היא טמאתן, שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרודות. אמר להם, אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טמאתן, וספרי המירם שאינן חביבין אינן מטמאין את הידים. ע"כ. אלא

כולל ומכון ראש פינה:

ששם הוא טענתם של הצדוקים, שנותנים טעם לטומאת העצמות דהיא טומאה דאורייתא, וכמובן שאין הדבר כן אלא הוא גזירת הכתוב, מה שאין כגן כאן דמדאורייתא אין לו טומאה ורבנן גזרו עליו טומאה.

והטעם שאין העור טמא ללישנא קמא פירש רש"י משום דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת, כתב הרמב"ן דמשמע דאפילו ראשון נמי לא הוי, ודמי לעור נבלה דממעט מקרא, ומה שאמרו גזירה שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין, כתב הרמב"ן דנקט אביו ואמו, שרצה לחזק דבריו, שאפילו עור אביו ואמו היה עולה בדעתו לעשותו שטיח, אבל באמת הטעם הוא לא מפני כבוד אביו ואמו אלא אפילו בשאר מתים נמי איכא איסורא, דמת אסור בהנאה, אלא דבאביו ואמו איכא איסורא טפי משום כבוד כדאמרין בקידושין [ל"א ע"ב] מכבדו בחייו מכבדו במותו. אמנם לפי זה קשה דמה עולה על הדעת שיעשה ממנו שטיחין, הלא הוא אסור בהנאה, ותירץ דיש לומר משום שיש שאינן חוששין לאיסורן וחוששין לטומאתן כדי שלא יתרחקו מהן בני אדם. ואפשר לומר עוד דבאמת אדרבה, מצאנו כהנה וכהנה שהטומאה היתה חמורה להם מאיסורים, כאותו מעשה נורא דמסכת יומא [כ"ג ע"א]. תנו רבנן מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו נטל סכין ותקע לו בלבו, עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו, הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושפטיך, אנו על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות, געו כל העם בבכיה. בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין, ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים, וכן הוא אומר וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה. ע"כ.

וכן מצאנו במסכת פסחים [פ"ה ע"א] שתקנו טומאה לפיגול ונותר, כדאיתא שם, תנן התם הפיגול והנותר מטמאין את הידים. רב הונא ורב חסדא, חד אמר מפני חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה וכו'.

וכן במסכת שבת ב"ח דבר, שבין הדברים שגזרו עליהם היו הספר והידיים, ואמרו שם [י"ד ע"א] וספר מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה, אמר רב משרשיא שבתחלה היו מצניעין את אוכלין דתרומה אצל ספר תורה ואמרו האי קדש והאי קדש, כיון דקחזו דקאתו לידי פסידא גזרו ביה רבנן טומאה. ועוד אמרו שם, תנא אף ידיים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דרבי פרנך דאמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום, אלא אימא ערום בלא אותה מצוה וכו', והרי אלו דברים חמורים יותר מאותה טומאה דרבנן שנטהרת בטבילת ידיים או נטילתם, ומכל מקום זה הועיל ולא הידיעה שאסור לנגוע בספר תורה ערום או שהנחת תרומה עם ספר תורה תגרום לאכילתו על ידי עכברים.

ומה לנו להגיע לכך, והלא בחמורות שבחמורות מצאנו כזאת, דאמרה הגמרא במסכת ברכות [כ"ב ע"א] בענין טבילת עזרא, אמר רבי חנינא גדר גדול גדרו בה, דתניא, מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה אמרה לו ריקא יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן מיד פירש, אמנם רש"י פירש שאותה אשה היתה פנויה והוי משום איסור ייחוד, אבל בירושלמי [ברכות כ"ו ע"ב] אמרו, ביומוי רבי יהושע בן לוי ביקשו לעקור את הטבילה הזאת מפני נשי הגליל שהיו נעקרות מפני הצינה, אמר להן רבי יהושע בן לוי חבר שהוא גודר את ישראל מן העבירה אתם מבקשים לעקור אותו, מהו גודר ישראל מן העבירה, מעשה בשומר כרמים אחד שבא להיזקק עם אשת איש עד שהן מתקנין להן מקום איכן הן טובלין עברו העוברין והשבין ובטלה העבירה. ועוד שם, רבי יוסי בר חלפתא הוה אתי באיסמטא בליליא, והוה חמרא מהלך בתריה על חד בית שיח [דהיה שם בור מים] א"ל ההוא גברא בעי מסחי [אמר לו אתו חמר אני רוצה לטבול] א"ל לא תסכן נפשך [אמר לו רבי יוסי אל תסכן את עצמך] א"ל מן נדה ומן אשת איש ההוא גברא בעי למסחי [אמר לו אני רוצה לטבול מחמת ביאה על נדה ואשת איש] אפילו כן א"ל לא תסכן בנפשך [אמר לו רבי יוסי אפילו כך אל תסכן את עצמך] כיון דלא שמע ליה א"ל ייחות ההוא גברא ולא יסוק וכן הוות ליה [כיון שלא שמע לו אמר רבי יוסי שירד אותו האיש ולא יעלה, שיטבע שם, וכן היה לו]. הרי לך שהיתה הטומאה, אפילו טומאה דרבנן, חמורה להם יותר מעבירות החמורות ביותר, וכזאת מצאנו בזמנינו שמנהגים בעלמא חמורים לאנשים מעבירות חמורות, וד"ל ואכמ"ל.

ופירוש שני פירש הרמב"ן דדוקא נקט אביו ואמו, דעורות אביו ואמו משום חיבתן הוא מפשיטן ומקיימן בידו לספוד עליהן והוא שוטחן לפניו, ויש בו איסורא משום מליץ מת ואינו קוברו ובזיונא נמי הוא, והכי קאמר גזרה שמא יפשיט עור קרוביו לספוד עליהן ויבא לאחר זמן לעשות מהן שטיחין או הוא או אחר שנושאן ואינו מכיר בהן שהם של אדם.

ובאמת התוספות הביא סברא שאין עור האדם אסור בהנאה, וכן הביא הרמב"ן סברא זו, ודחה אותה.

דף קכ"ג ע"א

המפשיט בבהמה ובחיה, בטהורה ובטמאה, בדקה ובגסה, לשטיח כדי אחיזה, ולחמת עד שיפשיט את החזה, המרגיל כולו חבור לטומאה, ליטמא ולטמא. עור שעל הצואר, רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור, וחכ"א חבור, עד שיפשיט את כולו. מכאן ואילך מאי אמר רב טהור המופשט.

רש"י כתב להדיא שטעם הטומאה בכדי אחיזה וכו' הוא משום יד, שבשיעור זה נחשב עדיין מחובר לבהמה.

אמנם לשון חיבור קשה, דמה ענין חיבור אצל יד, לשון זה שייך דוקא בשומר. ובאמת כן פירשו התוספות בשם הר"י מאורליינ"ש.

וז"ל רש"י, כדי אחיזה, הוי חבור יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה וכו'. דיותר מכדי אחיזה אינו טמא, דתו לא הוי יד, אבל כדי אחיזה טמא. אבל לשון הרמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק א' הלכה י']. המפשיט נבלת בהמה או חיה בין טמאה בין טהורה בין דקה בין גסה, אם לשטיח הפשיט כיון שהפשיט מן העור כדי אחיזה והוא שני טפחים הנוגע בעור זה שהופשט טהור, ועד שלא הפשיט שני טפחים הנוגע בעור כנוגע בבשר, הפשיטה כדי לעשות מן העור חמת הרי העור חיבור עד שיפשיט את כל החזה, ואם הפשיטה מרגליה בלבד הרי העור כולו חיבור והנוגע בעור כנוגע בבשר עד שיפריש העור כולו מעל הבשר, וכן המפשיט בשרצים חיבור עד שיפשיט כולו, עור שעל הצואר חיבור עד שיפשיט כולו, וכל עור שהוא חיבור לטמא כך הוא חיבור להתטמא, שאם היתה שחוטתו ונגעה טומאה בעור זה שהוא חיבור נטמא הבשר. ע"כ. הרי דסבירא ליה דכדי אחיזה הוי טהור, ובפחותה מכדי אחיזה הוי טמא, וכן דעת הר"י מאורליינ"ש בתוספות כאן.

ובפירוש דרכי הפשטה הנ"ל כתב הרמב"ם בפירוש המשניות ז"ל, המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה כו', אמרו בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות וכו' יכול אפילו בשעת חיבורין ת"ל טמא, וכפי העיקר הזה נאמר בכאן שמפשיט בהמה אם קרע העור מזנבה ועד צוארה והתחיל להפשיט העור מזנב לצואר, שכן היו מפשיטים אצליתה כשהיו רוצים לעשות מן העור מצע לשבת עליו וזהו הנקרא שטיח, וקודם שיפשיט ממנו כדי אחיזה הוא חיבור, ואם הפשיט ממנו כדי אחיזה ושיעורו שני טפחים אינו חיבור, ואם נגע אדם בשני טפחים הללו או יותר ממה שנפשט אינו מטמא אם היתה הנפשטת נבילה, ואם היתה שחוטתו ונגע אדם דרך משל בעור הזה שיש בו כדי אחיזה אין הבשר מטמא, וזהו ענין מה שאמר ליטמא ולטמא בכל מה שנאמר בו חבור או אינו חבור:

והמלאכה השניה בהפשטת הבהמה מה שקורע העור בין ב' הרגלים מרגל לרגל ואח"כ חותך מכל צד בסכין או בידו עד שיצא כל העור שלם בהקיפו וכך מפשיט מי שרוצה לעשות העור חמת, לפיכך אומר שהוא חבור עד שיוציא את כל החזה:

והמלאכה השלישית בהפשטה והוא זר מאוד שיוציא הכבש כולו על מקום רגלו בלבד וזהו הנקרא מרגיל, מן רגל, ומוציא העור כולו שלם אין בו חתך ולא קרע עד שאם תקשר מקומות הרגלים מן העור ומקום הצואר ותפח בו ינפח כולו, וכן מפשיטין אצלנו הרוצים לעשות

ממנו נאד להכניס בו מים ואמר שזה חבור עד שלא ישאר בו כלום מהבשר ואע"פ שהופשט העור מהבשר. ע"כ.

טלית שהתחיל בה לקורעה, כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה.

וכתב רש"י, טלית שהתחיל בה לקורעה שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מטהרת אף על פי שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה, ואף על גב דאמר בבחמה המקשה שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב, אלמא טומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא בטלה מיניה, התם הוא דהווי עליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חוי ליה ופשה לה טומאת מגע דחויא לשלש אצבעות, אבל הכא חד טמא הוא, כולה טומאה דשלשה על שלשה היא, וקריעה מהניא לבטולי טמא מינה דתו לא פש עלה מידי. ע"כ. וצ"ע לבאר את שיטת רש"י לחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות.

והרמב"ן כתב, ולי נראה דהתם שנחלק קתני והיינו מאיליו, הכא שקורעה קתני שאדם קורעה כדי לטהרה ולבטל שם שעליה, ע"כ. דזה החילוק, דכיון שתכוין לטהרה הרי היא נטהרת לגמרי, מה שאין כן שם שהיה מאיליו, וצ"ע, דאכתי איזה גילוי דעת יש בקריעה זו שבטלה מתורת כלי, אם עדיין ראויה היא ולא השליכה לאשפה, ועיין באחרונים שכתבו יישובים בזה..

ותוספות בזבחים [צ"ד ע"ב ד"ה לא שנו] רצו לומר דאח"כ, לא איירי הכא אלא בטומאת מדרס, אבל באמת אכתי נשאר עליה טומאת מגע.

והרמב"ם [הלכות כלים פרק כ"ג הלכה י"א] כתב, טלית שהיא מדרס והטבילה וקודם שיעריב שמשוה התחיל לקרוע ממנה קרע כיון שנקרע בה רובה שוב אינה חיבור וטהרה כולה אף על פי שעדיין נשתייר בה כדי מעפות שלא נקרע שהרי הוא קורע וחולך, בד"א בטבולת יום שכיון שלא חס עליה להטבילה כך לא יחוס לקרוע את כולה ולפיכך טהרה כולה. ע"כ. משמע שצריך לקרוע את כולה, ויש שביארו שבאמת צריך שיקרע את כולה, אבל כיון שדעתו לקרוע את כולה, מעת שקרע בה את רובה שוב נטהרה מאז. ולפי זה יש לעיין אם חזר בו ולא קרע את כולה האם איגלאי מילתא למפרע שלא נטהרה, ולכאורה אה"נ שלא נטהרה. אמנם החזון איש כתב דגם דעת הרמב"ם שנטהרת מקריעת רובה, ומה שנקט קורע וחולך, היינו שכך סופו להקרע מאיליו.

דף קכ"ג ע"ב

תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה, וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ.

לרש"י היינו שגורר את הטפילה עד שתהיה בארץ, ולשון הרמב"ם [הלכות כלים פרק ט"ז הלכה ב'], תנור שנטמא ולא רצה לכתתו כיצד מטהרין אותו, חולקו לשלשה חלקים וגורר את הטפילה שעל החרסים עד שנמצא כל חרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו וכו'. ויש להבין גם דתרתני בעינן, גם חלוקת התנור וגם הטפילה. והר"ש משאנץ והרא"ש בפירוש המשניות כתבו דקאי על התנור עצמו דצריך שיחלקנו לשלשה עד הארץ.

דף קכ"ד ע"א

היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע.

רש"י כתב לקמן [ע"ב] וז"ל, ותחבן בקיסם, נמי רחוקין זה מזה קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא וכו'. משמע שאם היו קרובים לא היו נוגע וחוזר ונוגע, אמנם החזון איש תמה על סברא זו, דלכאורה כל שאינו מחובר ממש הוא נודע וחוזר ונוגע, ומה יתן ויוסיף הריחוק, וצ"ע.

א"ל האלהים אי אמר לי יהושע בן נון משמיה לא צייתנא ליה.

והוא תימא, מה בעי מיהושע בן נון דוקא בהלכה זו. ונאמרו בזה כמה פירושים, ונביא כאן את ביאורו של המשך חכמה כיון שיש בו יסודות שראוי לכל אחד לדעת [הקדמה לשמות, ושינינו הלשון וקצרנו לפי הצורך]. דמה שאמר אי אמר לי יהושע בן נון בשמיה לא צייתנא לזה, דוקא ליהושע קאמר, לא למשה, כי ממנו ואילך 'אין נביא רשאי לחדש דבר כו', ורק מיהושע היה זה ולא משה, אמנם היה יהושע ראש המקבלים, ולא היה בהם סמוך למשה כיהושע, ויהושע עצמו נתחדשה תורה על ידו, שמצאנו שאמר לו הש"י (יהושע ה, ב) "שוב מול בני ישראל שנית". וזהו לפריעה, דהיינו שנתחדשה על ידו התורה, וכן מצאנו שאמרו במסכת מכות [י"א ע"א] "ויכתב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלקים" (יהושע כד, כו), אלו אחד עשר פסוקים שבמשנה תורה, ופרשת ערי מקלט נאמרה על ידו. וכן אמרו בנדרים (כ"ב ע"ב) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ספר תורה וספר יהושע בלבד וכו'. ולכן אמר רבותא שאפילו מיהושע לא היה מקבל דבר זה, אבל משה היה מקבל שיש בידו לחדש דבר, כי משה שעל ידו ניתן התורה, והיה השי"ת תמיד מוסיף מצות על ידו, כמו פרטיות באהל מועד, והסבת נחלה על יד בנות צלפחד (במדבר כו) וכיוצא בזה, הוא היה התורה, כמו שאמר "זכרו תורת משה" (מלאכי ג, כב), ואחריו לא קם נביא כמוהו (דברים לד, י) ולא יקום. כי גדול ממעלת משה בנבואה גם משיח

לא יהיה, שזה לנצחיות התורה שלא ישונה על ידי שום אדם, כי אם ישונה אז הוא נגד נבואת משה חוקת עולם, ואין חילוף ושנוי ידיעה אצל הבורא. לכן משה היה יכול לשבור הלוחות ולקבל על ידו לוחות אחרות, לא כן אחרי מות משה, תו 'אין נביא רשאי לחדש דבר', והתורה קיימת כולה לדורות, והלוחות הם קיימין לדורות. והירדן נקרע מפני הארון, כי ארון הוא ברית ד' לדורות, ולא יהיו עוד לוחות אחרים, והתורה כבר מסורה בידינו בשלימותה. ע"כ הצריך לענייננו בקצרה, עיין שם בדבריו באורך ותלמד כמה וכמה יסודות גדולים.

ועיין ברמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות שכתב וז"ל, בעיין וסברא ובהשכל המצות הנביא הוא כשאר החכמים שהם כמוהו שאין להם נבואה, שהנביא כשיסבור סברא, ויסבור כמו כן מי שאינו נביא סברא, ויאמר הנביא כי הקב"ה אמר אלי שסברתי אמת, לא תשמע אליו. רק אלף נביאים כלם כאלהו ואלישע יהיו סוברין סברא אחת, ואלף חכמים וחכם סוברין הפך הסברא ההיא, אחרי רבים להטות, וההלכה כדברי האלף חכמים וחכם, לא כדברי האלף הנביאים הנכבדים. וכן אמרו החכמים האלהים, אילו אמרה לי יהושע בן נון בפומיה לא צייתנא ליה ולא שמענא מיניה וכו'. . וכן עוד אמרו (יבמות ק"ב ע"א), אם יבוא אליהו ויאמר חולצין במגעל שומעין לו, בסנדל אין שומעין לו. ירצו לומר, שאין להוסיף ואין לגרוע במצוה על דרך נבואה, בשום פנים. וכן אם יעיד הנביא שהקב"ה אמר אליו שהדין במצוה פלונית כך, וכי סברת פלוני היא אמת, יהרג הנביא ההוא, שהוא נביא שקר, כמו שיסדנו, שאין תורה נתונה אחרי הנביא הראשון, ואין להוסיף ואין לגרוע, כמו שנאמר לא בשמים היא. ולא הרשנו הקב"ה ללמוד מן הנביאים, אלא מן החכמים, אנשי הסברות והדעות. לא אמר ובאת אל הנביא אשר יהיה בימים ההם, אלא ובאת אל הכהנים הלויים, ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, וכבר הפליגו החכמים לדבר בענין זה מאד, והוא האמת. ע"כ.

דף קכ"ד ע"ב

אמר בר פדא לא שנו אלא מאחריו, אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע, ורבי יוחנן אמר אין נוגע וחוזר ונוגע.

ומה פירוש נוגע וחוזר ונוגע, כתב הרמב"ן, ופירוש נוגע וחוזר ונוגע בנוגע בשניהן כאחת ידו אחת בזה וידו אחת בזה דומיא דמאהיל, ע"כ.

דף קכ"ה ע"א

וקולית המוקדשין, הנוגע בהן, בין סתומים בין נקובים טמא, קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהם סתומים טהורים, נקובים כל שהוא מטמא במגע.

המגע מצטרף עם האהל ולא האהל מצטרף עם המשא לפי שאינו שם אחד.

דף קכ"ה ע"ב

אמר רבי זירא בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן, ואין ביניהן פותח טפח, דכולה נגיעה היא. אמר אביי למטה מטפח אהל נגיעה, למעלה מטפח אהל גרידא, רבא אמר אפילו למעלה מטפח נמי אהל נגיעה הוא.

טומאה רצוצה הואיל ובאה לידינו, נרחיב בה קצת את הדיבור אף בדברים שאינם נוגעים ישירות לסוגיין, ובתוך הדברים יתבארו הדעות המובאות בסוגייתנו.

טומאה רצוצה או טמונה היא טומאה שהמקום שהיא מונחת בו, אין בחללו שיעור טפח על טפח, ברום טפח מן הקרקע לגג שמעליה שהוא שיעור אוהל ונמצא שאין לה אוהל טפח. רצוצה הוא מלשון דחק, שכל דבר שאין לו מקום רווח קרוי רצוץ, וחלל פחות מטפח אינו חשוב חלל, ונקרא מה שבתוכו רצוץ. אמנם שם טומאה רצוצה לא מצאנוהו במשנה אלא בתלמוד.

והכלל הוא, דכל דבר מן המת המטמא באוהל, אם היה רצוץ, שאין לו חלל טפח על טפח ברום טפח, שאין הטומאה מתפשטת לצדדים, הרי הטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע בוקעת ויורדת עד התהום, וכל המאהיל עליה מלמעלה, או שהאהילה היא עליו מלמטה, טמא, שכל אוהל שאין בו חלל טפח, אינו חוצץ בפני הטומאה, שהטומאה רצוצה ובוקעת כנגדה, ורבי יוסי חולק וסובר שטומאה טמונה אינה בוקעת, ולפיכך תיבת המגדל [כעין תיבה קטנה של ארון], שאין בחללה פותח טפח, והעמידה בפתח הבית וטומאה בתוכה, לדעת חכמים הבית טמא, לפי שטומאה טמונה בוקעת והרי היא כאילו מוטלת על קרקע הבית, והבית מאהיל עליה, ולדעת רבי יוסי הבית טהור, לפי שטומאה טמונה אינה בוקעת. במה דברים אמורים כשהיה המת טמון בדבר שאינו בטל למת, אבל מת בכסותו, מטמא אף לרבי יוסי, וכן קולית סתומה מן המת שיש בה כזית מוח, באופן שאינה מטמאה משום אבר, טומאת המוח בוקעת ועולה והמאהיל עליה טמא אף לרבי יוסי, לפי שהיא דומה למת בכסותו. טומאה רצוצה שאינה טמונה, כגון שאינה מכוסה אלא שהיא נתונה במקום שאין בו רוחב טפח, המאהיל עליה מלמעלה אף לרבי יוסי טמא, והוא המבואר בסוגיין בטומאה שבין שני מגדלים.

ובגדר טומאה רצוצה שבוקעת ועולה בוקעת ויורדת, יש אומרים שלא נאמרה ההלכה בטומאה רצוצה שתהא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, אלא כך נאמרה ההלכה, שטומאה רצוצה דינה כטומאה גלויה, וסוברים חכמים שלגמרי עשאתה ההלכה כטומאה גלויה, אף לענין שתהא עולה עד לרקיע אף על פי שהיא טמונה, ורבי

רמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק ח' הלכה ד'] קולית הפיגול או הנותר אף על פי שהיא סתומה הנוגע בה בידיו נטמאו ידיו, שהעצמות של קדשים ששמשו נותר או פיגול מטמאין את הידים הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור.

ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית, ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ, ומאי נוגע דקתני מאהיל וכו' אמר רבי בנימין בר גידל אמר רבי יוחנן הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש, גבי מת טומאה בוקעת ועולה, נבלה כיון דמתקשקש הוא, ניקבה אין, לא ניקבה לא.

וברמב"ם [הלכות טומאת מת פרק ב' הלכה ה'], מוח שבתוך העצם הרי הוא מעלה ארוכה מבחוץ לפיכך קולית המת והוא עצם הסתום משני קצותיו אם יש בתוכה מוח כדי לעלות ארוכה הרי זה כמת שלם, היה בה מוח המתנדנד, אם יש בו כזית ה"ז מטמא באהל אף על פי שהעצם סתום מכל צדדיו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שיתבאר, שהמוח כבשר לכל דבר.

[הלכות שאר אבות הטומאה פרק ב' הלכה ט'], קוליית השרץ הנוגע בה טהור אף על פי שהיא מליאה מוח והוא שיהיה המוח מתקשקש שאינו מעלה ארוכה, אבל אם היה עומד במקומו ויש בו כדי להעלות ארוכה בה מבחוץ הרי הנוגע בה טמא ככל האיברים שיש בהן כדי להעלות ארוכה כמו שביארנו, ניקבה הקולית בכל שהוא הנוגע בה מ"מ טמא. [הכ"א] קוליית הנבילה הנוגע בה או נושאה טהור, שכל דבר מן הנבילה שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא, ניקבה כל שהוא הנוגע בה או נושאה טמא, בד"א כשהיה המוח שבה מתקשקש שהרי אינה מעלה ארוכה, אבל אם היה עומד במקומו, אם יש בו כדי להעלות ארוכה לעצם מבחוץ הרי זו מטמאה במגע ובמשא ככל האיברים, וכבר פירשנו שהקולית היא העצם הסתום מכל צדדיו.

הנוגע בכחצי זית ומאהיל על חצי זית, או חצי זית מאהיל עליו טמא.

רמב"ם [הלכות טומאת מת פרק ד' הלכה י"ד], המשא והמגע והאהל שלשה שמות הם, וכל שהוא משם אחד מצטרף ומטמא, ומשני שמות אינו מצטרף וטהור, כיצד, הנוגע בכחצי חצאי זיתים או שנשא שני חצאי זיתים בבת אחת, או שהאהיל על כחצי חצאי זיתים, או שהאהיל על חצי זית וחצי זית אחר מאהיל עליו, או שהיה הוא וחצי זית תחת האהל והאהיל במקצת גופו על חצי זית אחר, או האהיל חצי זית על מקצתו הכל טמאים מפני שהוא שם אחד, אבל הנוגע בחצי זית או הנושא חצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית, או שהאהיל עליו חצי זית אחר, או שהאהיל הוא על חצי זית אחר, וכן הנושא כחצי זית ונגע בחצי זית אחר הכל טהורים, שאין המגע מצטרף עם המשא לא במת ולא בשאר טומאות, ולא

יוסי סובר שלא נאמרה ההלכה שהיא כגלויה אלא לענין שאינה מתפשטת לצדדים, כדרך שטומאה שתחת אוהל מתפשטת לצדדים, אבל אינה בוקעת.

טומאה רצוצה היא בין כשאין במקומה טפח מן הקרקע לגג שעליה, ובין כשבמקומה אין רוחב טפח על טפח אף על פי שיש בגובהו טפח, כגון שני מגדלים, כעין ארונות, העומדים סמוכים זה אצל זה וטומאה מונחת בחלל שביניהם ואין בחלל שביניהם רוחב טפח, הרי היא טומאה רצוצה, שכל שהחלל פחות מטפח, רוחב, אינו חשוב חלל, ונקרא מה שבתוכו רצוץ. במה דברים אמורים כשאין המגדלים שהטומאה רצוצה ביניהם מקבלים טומאה, אבל אם היתה בין שני כלים המקבלים טומאה, אין זו טומאה רצוצה, כיון שיש לה מקום להתפשט לצדיה.

כשיש במקום הטומאה חלל טפח על טפח על רום טפח אלא שאין בין הטומאה עצמה לגג שמעליה רום טפח, יש ראשונים שסוברים שהטומאה ממעטת את החלל ורצוצה היא, ובוקעת ועולה, במה דברים אמורים כשאין שם חלל טפח פנוי, אבל אם יש שם חלל טפח פנוי, אלא שהטומאה נתונה סמוך לתקרת הבית, אף על פי שאין טפח מן הטומאה לאוהל שמעליה, אינה רצוצה.

טומאה שהיא רצוצה בתוך קרקע הבית, שהבית כולו טמא כאילו היא בתוך הבית, נחלקו הראשונים, דיש אומרים שזה לפי שטומאה בוקעת ועולה, שטומאה רצוצה בוקעת לתוך הבית. ויש אומרים שכשם שנתרבה שקרקע הבית כמותו כשהטומאה בבית, שהכלים שבתוך קרקעיתו טמאים, כך נתרבה כשהטומאה בתוך הקרקע, שהרי זה כאילו היא בבית, ואינה חשובה רצוצה.

מצינו עוד מחלוקת גדולה בראשונים בענין טומאה זו, דדעת הרמב"ם דאף טומאה שאינה טמונה הרי זו כרצוצה, כל שאינה תחת אוהל שיש בו טפח על טפח ברום טפח, וזה מה ששנינו בטומאה המונחת תחת קורה שאינה רחבה טפח, שאף על פי שגבוהה טפח, או שהיתה מעל הקורה, שבוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, הרי זה משום שהיא כרצוצה, היינו שאנו קוראים לה רצוצה, ולדעה זו שטומאה גלויה בוקעת, אין שום חומר מיוחד בטומאה רצוצה, אלא טומאת מת בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת כשאין אוהל שחוצץ בפניה, וכל שהטומאה רצוצה אין כאן אוהל החוצץ בפניה, וממילא בוקעת היא. ויש חולקים שאין טומאה בוקעת ויורדת עד התהום אלא כשהיא רצוצה ממש, אבל כל שאינה רצוצה, היינו שיש לה חלל של טפח על טפח ברום טפח, אלא שאין עליה גג רחב טפח על טפח, אינה מטמאה אלא כלים שתחתיה בינה לבין הארץ, אבל אינה בוקעת עד התהום, שטומאה רצוצה נוסף בה חומר יותר מטומאה גלויה, ומה שהבאנו בקורה שאין בה פותח טפח שטומאה שעל גבה בוקעת

ויורדת, אין הטעם משום טומאה רצוצה, אלא שכיון שאין בקורה פותח טפח אינה חוצצת בפני הטומאה.

ומבואר בסוגיין, דהמאהיל על טומאה רצוצה לדעת רבי זירא שהיא טומאת מגע, ומה ששנינו הנוגע בכחצי זית מן המת ומאהיל על כחצי זית או כחצי זית מאהיל עליו חכמים מטמאים, לא נאמרו הדברים כשהטומאה גלויה באויר, לפי שמגע ואוהל שני שמות הם, ושני שמות אינם מצטרפים, אלא מדובר בטומאה רצוצה בין שני מגדלים שאין ביניהם פותח טפח, דהכל נגיעה היא, וטומאת מגע מצטרפת עם מגע, ופירש רש"י ועוד ראשונים ששני המגדלים עומדים זה בצד זה, והריוח שביניהם הוא פחות מטפח, שאפילו הוא מאהיל למעלה מבשר המת הרבה, כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה, והוא מאהיל סמוך לראשיהם, הרי זו טומאת מגע, שכיון שהלכה למשה מסיני שטומאה רצוצה בוקעת הרי זה כאילו כל החלל שבין שני המגדלים מלא טומאה, וכתבו באחרונים שאם הוא מאהיל בידו למעלה מן המגדלים, טומאת אוהל היא ולא טומאת מגע. וכן טומאה שהיא רצוצה מחמת שאין במקומה רום טפח, המאהיל עליה טומאתו מגע היא. ומה ששנינו המאהיל על כחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית אחר טהור, כתבו הראשונים שלדעת רבי זירא מדובר כשהוא מאהיל על כחצי זית שהוא רצוץ שהרי זה כמגע, והוא יחד עם כחצי הזית האחר נמצאים תחת אוהל של המשכה, ומגע ואוהל שני שמות הם ואינם מצטרפים, שהמאהיל על טומאה רצוצה אין נטמא אלא בטומאת מגע, אבל לא בטומאת מאהיל, כדין המאהיל על טומאה גלויה, ולכן אינה מצטרפת עם טומאת אוהל של המשכה. וכן אם נגע בכחצי זית ודף מאהיל עליו ועל כחצי זית הרצוץ בין שני מגדלים שאין ביניהם פותח טפח, אינם מצטרפים, כיון שאינו מאהיל על כחצי הזית האחר, אלא הטומאה נמשכת עליו על ידי הדף שמלמעלה.

וכתבו הראשונים דאביי דסבירא ליה שמה שאמרו חכמים הנוגע בכחצי זית מן המת ומאהיל על כחצי זית או כחצי זית מאהיל עליו, טמא, הוא בבמאהיל על טומאה גלויה ואין טפח בינו לטומאה, שהרי זה אוהל נגיעה, ומצטרף עם מגע בכחצי זית אחר, ואם הוא מאהיל עליה למעלה מטפח הרי זה אוהל ואינו מצטרף עם מגע, חולק על רבי זירא, וסובר שאין מאהיל על טומאה רצוצה למעלה מטפח חשוב מגע. וכן רבא דסבירא ליה שכל מאהיל כנגד הטומאה חשוב כמגע ואפילו למעלה מטפח, והנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית שטמא, הרי זה אף כשהוא מאהיל למעלה מטפח, חולק על רבי זירא וסובר שרצוצה וגלויה שוים לענין זה.

והרמב"ם בפירושו המשניות מפרש שדברי רבי זירא אמורים בשני מגדלים המונחים זה על גבי זה וביניהם פחות מטפח, והיה כחצי זית מונח על גבי המגדל התחתון,

וברמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק ד' הלכה י'], ביצת השרץ המרוקמת אף על פי שהשרץ נראית מתוכה טהורה, ניקבה כל שהוא הנוגע בה טמא. [הלכה י"א] שרץ שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור, ואם השרץ על פני כולו אף הנוגע באדמה שעדיין לא נגמרה צורתו טמא. ע"כ.

עכבר שחציו בשר וחציו אדמה.

והיום אין אנו מכירים דבר כזה, אבל הרמב"ם כתב, והיות העכבר בלבד מן האדמה עד שימצא קצתו בשר וקצתו עפר וטיט, והוא ענין מפורסם מאד אין מספר לרוב המגידין לי שראו זה אע"פ שמציאות בעלי חיים כזה דבר מתמיה ולא נודעת בו טענה בשום פנים.

דף קכ"ז ע"א

ת"ר הצב למינהו להביא הערוד וכן הנפילים וסלמנדרא, וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה אומר מה רבו מעשיך ה'.

ומדוע דוקא כאן בחר להתפעל, ונאמרו בזה כמה וכמה פירושים, ויש לומר דכאן הוא דבר מיוחד, דכולם מין צב ואין הם דומים זה לזה בטבעם כלל, דהסלמנדרא בריאתה מן האור, ואינה כמו הצב שטבעו אחר לגמרי, ואף על פי כן הרי הוא מין צב, וכאן אתה רואה את ריבוי מעשי ה', שבאותו מין יש טבעים מן הקצה אל הקצה.

אמר רבי זירא מאי קראה האזינו כל יושבי חלד.

והוא תימה עצומה, לקרא לעולם ומלואו על שם החולדה, ועל מה ולמה, כי היא היחידה ששייכת באמת רק ליבשה, והאריך בזה בספר יערות דבש [חלק ראשון דרוש י"א], ונביא מדבריו כאן בקיצור גדול, דמה שנמשל לחולדה. כי כל מה שיש בים יש ביבשה כמבואר בסוגיא, וידוע כל מה שביבשה טמא, בים טהור, וכן להיפך [כלים י, ג], וא"כ אין לך מכל מיני טומאה שאינם טהורים ג"כ, והם מתהפכים טמא וטהור. וזהו אנשים שיש להם חלק שמימי ג"כ, עשרם לפעמים לטוב ולפעמים לרע, כי עושה צדקה וכהנה והוא לטוב, והם בזה בגדר עשירים, והולכים אחר שרירות לבם הרע ג"כ, ובזה הם עניים, והם בגדר שאר עופות ומינים טמאים, שיש לעומתם בים טהורים. אמנם אלה שאין להם חלק שמימי, המה עניים בתכלית כמ"ש, ואין להם בשום אופן סימן טהרה, וזהו חולדה, כי החולדה רק ביבשה, וביבשה הוא משרצים טמאים, א"כ אין כאן טהרה כלל, וזהו מאמר בני קרח [תהלים מט, ב] האזינו זאת כל יושבי חלד, היינו אותם שאינם בשום אופן בגדר טהרה כלל, ואמר בני אדם, והם בתורת אדמה, גם בני איש, והיינו כמ"ש שיש בהם ג"כ אדמה, ים, שמים, והם יחד עשיר ואביון, שהם כלולים משנים, עשיר ואביון, כי מצד אחד הם עשירים, ומצד אחד הם עניים, שני הפכים בנושא אחד:

והעליון מאהיל עליו, וכחצי זית אחר נוגע בעליון, שמצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאות את המגדל העליון, שכיון שאינו גבוה טפח מעל אותו כחצי הזית דנים אותו כאילו נגע בו, וכן אם היה כחצי זית מודבק בקרקעית המגדל העליון, וכחצי זית אחר נוגע בתחתון, שניהם מצטרפים לטמאות את התחתון, וכן הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית אחר למטה מטפח, או כחצי הזית האחר מאהיל עליו למטה מטפח, הרי זה טמא, שמאהיל למטה מטפח הרי זה כנגיעה ומצטרף עם מגע, ואם מאהיל למעלה מטפח אינו מצטרף.

ועוד אמרו בסוגיא רבי יוסי אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל, ורבי שמעון אומר מטמא במשא ובאהל אבל אינו מטמא במגע לפי שאינו נוגע בכולו, לדעת רבי זירא מדובר ברקב שהוא רצוץ בין שני מגדלים, והוא מאהיל על כל הרקב בבת אחת, ולכן כולו מצטרף לטמא, שהוא אהל נגיעה וטמא משום מגע, ורבי שמעון סובר שאף טומאה רצוצה טומאת מאהיל היא ולא טומאת מגע, ולכן אמר שאין רקב מטמא במגע.

דף קכ"ז ע"ב

מלא תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע.

רמב"ם [הלכות טומאת מת פרק ב' הלכה י"א], מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב, מלא חפנים מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע לפי שאי אפשר ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד, ואפילו גבלו במים אינו חבור. ע"כ. הרי שנקט דשיעור מלא תרווד רקב הוא מלא חפנים, והוא פלא, דתרווד יש לומר שהיה כלי ידוע ושיעורו ידוע, אולם איזה שיעור זה מלא חפנים, הרי אין חופן של זה דומה לשל זה, וצ"ע.

בעי רב אושעיא חישב עליה לנוקבה ולא ניקבה, מהו מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי, או לא הדר פשטה מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

בגמרא מבואר דהוי בעיא דאיפשיטא, ואם כן טמא, אבל הרמב"ם כתב [הלכות שאר אבות הטומאה פרק ב' הלכה י"ב], קולית שחישב עליה לנוקבה ועדיין לא ניקבה הרי הנוגע בה ספק טמא, שהרי יש בדבר ספק אי מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה או לא. ע"כ. וצ"ע.

ביצת השרץ המרוקמת טהורה, ניקבה כל שהוא טמא. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר טמא, באדמה טהור, רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא.

ומה פירוש מרוקמת, כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, ביצת השרץ המרוקמת, ענין מרוקמת שיש בו כבר שרטוט תואר בעלי חיים ואיבריו בתוך הביצה כדכתיב אשר עושיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ.

האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן, וצריכין הכשר וכו'.

רמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק ב' הלכה ה'], הבשר או האבר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות ולהדביק בשאר הגוף אינן מטמאין כנבילה כל זמן שהבהמה בחיים והרי הן כשאר אוכלין אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומה, נשחטה הבהמה הוכשרו בשחיטה ואינן מטמאין כנבילה, שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירשו מחיים, אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך הכשר, והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבילה, ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבילה, שהבשר הפורש מאבר מן החי טהור, והבשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא בכזית במגע ובמשא וזה וזה שוין לשיעור.

דף קכ"ז ע"ב

תאנים שצמקו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין, והתולש מהן בשבת חייב חטאת וכו' ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת אין מטמאין טומאת אוכלין, קצצן ויבשו מטמאין טומאת אוכלין וכו', אילן שנפשח ובו פירות הרי הן כתלושין, יבשו הרי הן כמחוברין.

רמב"ם [הלכות טומאת אוכלין פרק ב' הלכה א'], כל האוכלין הגדילין מן הקרקע אינן מקבלין טומאה עד שיעקרו, אבל כל זמן שהן מחוברין אפילו כשורש קטן שיכולין לחיות ממנו אינן מקבלין טומאה. [הלכה ב'] ייחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה שאינו יכול לחיות ממנה כל האוכלין שבו מתטמאין, ויש בדבר ספק אם היה שאר האילן כמו יד לזה הייחור שנשבר או לאו. [הלכה ג'] ירקות שיבשו באיביהן כגון כרוב ודלעת שיבשו באיביהן אינן מתטמאין טומאת אוכלין, ליקטן לייבשן הרי הן אוכלין כשהיו עד שייבשו ויעשו כעץ. השגת הראב"ד. שיבשו באיביהן. א"א ואפילו צמקו. [הלכה ד'] אילן שנפשח ובו פירות הרי הן כתלושין, וכן אם יבש האילן ובו פירות הרי הן כתלושין. השגת הראב"ד. וכן אם יבש האילן. א"א, אין דבר זה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בגמרא דחולין, אבל אם יבשו בו פירות במחבר הרי הן כמחוברין, ואולי מבכורים גמר לה דתנן יבש האילן או נקצץ מביא ואינו קורא קטני יבש דומיא דנקצץ. [הלכה ה'] תאנים שיבשו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין במקומן.

והתולש מהן בשבת חייב חטאת.

רמב"ם [הלכות שבת פרק ח' הלכה ד'] תאנים שיבשו באיביהן וכן אילן שיבשו פירותיו בו, התולש מהן בשבת חייב אף על פי שהן כעקורין לענין טומאה.

ומר סבר בהמה נעשית יד לאבר.

רמב"ם [הלכות טומאת אוכלין פרק ב' הלכה ו'] כל האוכלין שהן מבעלי חיים אינן מקבלין טומאה עד שימותו, שחט בהמה חיה ועוף אף על פי שעדיין הן מפרכסין מקבלין טומאה, ודגים מאימתי מקבלין טומאה משימותו, נולד בהן טריפה ונתטמאו כשהן מתנדנדין הרי יש בדבר ספק אם הן חשובין כמתים הואיל ונטרפו, או אינן מקבלין טומאה עד שידמו כאבן ולא יתנדנדו, האבר או הבשר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומן מפני שהן חשובין כאוכל שפירש, נשחטה הבהמה הוכשרו בשחיטה, שהבהמה כולה כמו יד לאבר זה ויד שהוכשר הוכשר האבר כולו כמו שיתבאר, ויש בדבר ספק אם תהיה הבהמה בחייה כמו יד לאבר או בשר המדולדלין בה.

אביי אמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קמיפלגי.

רמב"ם [הלכות טומאת אוכלין פרק ו' הלכה ט'], אוכל שנפרס ומעורה במקצת ונגע טמא באחד מהן, אם אחז בזה שנגע בו והשני עולה עמו הרי זה חיבור, ואם כשאוחז בזה הטמא ומגביהו ישמט האחר ויפול אינו חיבור, אלא ה"ז האחר כנוגע בראשון שנטמא.

דף קכ"ח ע"א

אמר אביי הרי אמרו קישות שנטעה בעציץ, והגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה, אמר ר"ש וכי מה טיבה לטהר אלא הטמא בטומאתו, וטהור בטהרתו, בעי אביי מהו שתעשה יד לחברת תיקו.

רמב"ם [הלכות טומאת אוכלין פרק ב' הלכה ט'], קישות שנטעה בעציץ והגדילה אף על פי שיצאת חוץ לעציץ אינה מקבלת טומאה, ועציץ שהוא נקוב כדי שיצא בו שורש קטן הרי הוא כארץ והנטוע בו אינו מקבל טומאה, וכן אם היו בו מים אינן מכשירין.

השגת הראב"ד. אף על פי שיצאת חוץ לעציץ. א"א, אין כאן אף על פי, אלא כיון שיצאה חוץ לעציץ טהורה, שאע"פ שהעציץ אינו נקוב כיון שיצאת הקישות לחוץ הרי הוא כמי שנטעה בחוץ וטהור וכן הוא שנוי במשנה.

דף קכ"ח ע"ב

אמר רבי זירא, הרי אמרו אבן שבזית, כשהוא חולץ חולץ את כולה, וכשהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חבירו, בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברת תיקו.

רמב"ם [הלכות טומאת צרעת פרק ט"ו הלכה ה'], אבן שבזית בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חבירו ויש בדבר ספק אם תהיה זו של חבירו כמו יד לאבן שלו.